ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Helena Airaksinen

25.10.2021

VNS 5/2021 vp Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko, Afrikan ja Lähi-idän osaston lausunto

Selonteon lähtökohta ja tavoite ovat hyviä: Vahvistaa kehityspolitiikan ja – yhteistyön pitkäjänteisyyttä periaatteiden, arvojen ja tavoitteiden näkökulmasta ja lisätä sitä kautta vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta. Parhaimmillaan selonteko lisää suomalaisten kehityspolitiikan ymmärrystä laajemminkin.

Selontekoon on kirjattu, että Suomen kahdenvälinen yhteistyö painottuu Afrikkaan. Ulkoministeriön Afrikan ja Lähi-idän osastoa (ALI) kuultiin selonteon valmistelun aikana ja osaston näkemykset on otettu hyvin huomioon lopullisessa tekstissä. Selontekoon kirjattu arvopohja ja siinä mainitut Agenda2030 ja kestävän kehityksen tavoitteet sekä Suomen vahvuuksiin nojautuvat päätavoitteet ovat jo nyt ALI-osaston kehitysyhteistyötoiminnan lähtökohtana. Selonteon painottamat johdonmukaisuus, pitkäjänteisyys ja strategisuus mahdollistavat tuloksellisen maa- ja aluekohtaisen toiminnan.

Selonteon luvussa 12 käsitellään kansainvälisiä kumppanuuksia, joihin Suomen kahdenvälinen yhteistyö Afrikassa myös kuuluu. Teksti heijastelee hyvin toimintaamme ja niitä moninaisia kumppanuuksia, joiden kautta yhteistyötä toimeenpannaan.

Vuoden 2021 alkupuoliskolla hyväksytyn Afrikka-strategian tavoitteena on ensisijaisesti vahvistaa poliittisia ja kaupallistaloudellisia suhteita Afrikan maiden kanssa ja luoda uudenlaisia kumppanuuksia, uusille aloille kuten innovaatiot, digitalisaatio ja kiertotalous. Kehitysyhteistyö säilyy edelleenkin tärkeänä osana suhteita ja sitä linjataan tämän selonteon lisäksi myös maakohtaisesti.

Kahdenvälisen yhteistyön osalta teksti toteaa, että Suomi toimii strategisella tavalla suoraan kahdenvälisten kumppanimaiden kanssa ja pyrkii aikaansaamaan järjestelmätason muutoksia ja vahvistamaan samalla poliittisia, taloudellisia ja kulttuurisia suhteita kumppanimaihin. ALI-osasto on laatinut kutakin kumppanimaata varten nyt ensimmäisen kerran maastrategiat, jotka valmistuivat vuoden 2021 alkupuolella. Maastrategiat kattavat kaiken Suomen toiminnan ko. maassa eli ulko- ja turvallisuuspolitiikan, kaupallis-taloudelliset suhteet, tutkimus- ja innovaatiosuhteet sekä kehitysyhteistyön. Maastrategioissa otetaan myös huomioon Afrikka-strategiaan kirjatut teemat ja tavoitteet maakohtaisesti.

Maastrategioihin liittyen laadittiin maaohjelmat (2021-2024), jotka linjaavat kunkin kumppanimaan kanssa toteutettavaa kahdenvälistä kehitysyhteistyötä. Maaohjelmat laadittiin nyt jo kolmannen kerran – ensimmäiset valmistuivat jo vuonna 2013 - ja konseptia on kehitetty kierroksesta toiseen. Kokemuksemme mukaan maaohjelmat ovat ohjanneet toimintaamme vastaamaan paremmin kunkin maan tilanteeseen ja

tarpeisiin ja lisänneet toimintamme pitkäjänteisyyttä ja tuloksellisuutta sekä vahvistaneet riskienhallintaa. Osastolla on seitsemän maaohjelmaa ja yksi alueellinen ohjelma.

Selonteossa todetaan, että Suomi keskittää tukeaan erityisesti kahdenvälisille kumppanimaille ja tukee tarpeen mukaan myös muita maita. Tämäkin on hyvä kirjaus: Maaohjelmia kannattaa toteuttaa vain tietyllä volyymilla ja pitkäjänteisyyttä tarvitaan tulosten saavuttamiseen. Näin myös osaamista voi kertyä kehitysyhteistyötä hoitaviin maatiimeihin. Joustoa on kuitenkin oltava ja on hyvä, että voimme tehdä tarvittaessa muutakin.

Suomi toimii ohjelmien ja hankkeiden rahoittajana, mutta osallistuu myös kahdenvälisten hankkeiden toteutukseen silloin kun se on paras tapa saavuttaa tuloksia Suomen vahvuuksiin nojaten. On hyvä, että tämä on kirjattu selontekoon selkeästi, jotta tämä yhteistyömuoto säilyy meidän valikoimassamme. Samalla tämä kannustaa meitä myös miettimään jatkossa entistä tarkemmin sitä, milloin toteuttajan rooli kannattaa ottaa.

Selonteon luku 6 käsittelee ns. kolmoisneksus –lähestymistapaa, joka edistää kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhanprosessien välistä koherenssia. Nämä kaikki ovat Suomelle tärkeitä ja toimimme näillä kaikilla aloilla. Pidämme tätä lähestymistapaa tärkeänä, koska kehitysyhteistyömme painottuu vähiten kehittyneisiin maihin, jotka ovat hauraita ja konfliktiherkkiä ja joissa avuntarve on kuitenkin suurin ja toiminta kaikkein vaikeinta ja riskialtista. Sopivia neksus-toimintamalleja kehitetään koko ajan. Tässä, kuten muussakin kehityspolitiikassa, on tärkeää selonteonkin mainitsema siiloton toiminta.

Suomen mallissa varsinaisen kehitysyhteistyön hallinnointi on keskitetty Ulkoministeriöön (näin ei ole kaikissa maissa) ja kehitysyhteistyön toimeenpano on integroitu osaksi olemassa olevaa organisaatioita (ei ole erillistä Finnidaa). On siksi tärkeää, että tämä mainitaan selonteossa, ml. se että UM:ssä tulee olla riittävät resurssit (eli rahaa sekä henkilötyövuosia ja osaamista), jotta voimme toimeenpanna kehitysyhteistyötä ammattimaisesti ja riskit halliten, kuten selonteossa todetaan.